

„ПРИБЛИЖАВАНЕ“ – ГЕО МИЛЕВ, „СЕПТЕМВРИ“

Клас: 10. ____

Име: _____

Дата: _____

Правилото:

Учебникът остава затворен. Няма да четете поемата – ще я чуете.

Учителят ще прочете четири фрагмента, един по един, с пауза между тях.

След всеки фрагмент имате по 40 секунди да попълните трите реда. Пишете бързо и не се връщайте назад да поправяте.

ФРАГМЕНТ 1

- Една гума, която остана в мен: _____
- Какво виждам (една картина, едно изречение):

- Какво мисля, че следва:

ФРАГМЕНТ 2

- Една гума, която остана в мен: _____
- Какво виждам (една картина, едно изречение):

- Какво мисля, че следва:

ФРАГМЕНТ 3

- Една гума, която остана в мен: _____
- Какво виждам (една картина, едно изречение):

- Какво мисля, че следва:

- Една дума, която остана в мен: _____
- Какво виждам (една картина, едно изречение):

- Какво мисля, че следва:

СЛЕД ЧЕТВЪРТНИЯ ФРАГМЕНТ – ОТВОРИ УЧЕБНИКА

1. Колко пъти твоята хипотеза „какво следва“ се оказва вярна? _____
2. Между кои два фрагмента усети най-голямото скъсване – момента, в който текстът не продължи, а започна отначало?

---

3. Погледни четирите си думи, наредени една под друга. Какво разказват те сами, без поемата?

„ЗВУКОВА ПАРТИТУРА“ – ГЕО МИЛЕВ, „СЕПТЕМВРИ“

Име на участниците: _____

Вашата група получава един фрагмент от поемата. Няма да го анализирате. Ще го превърнете в партитура – така, както диригент подготвя оркестър – и после ще го изпълните пред класа.

ЗНАЦИТЕ НА ПАРТИТУРАТА

Отбележете ги направо върху текста в учебника, с молив, или ги препишете на този лист.

- **подчертаване** = казва се СИЛНО
- **ограждане в кръгче** = казва се ШЕПНЕШКОМ
- **една отвесна черта |** = кратка пауза, едно вдишване
- **две отвесни черти ||** = дълга пауза, три секунди тишина
- **стрелка нагоре ↑** = темпото се ускорява оттук нататък
- **стрелка надолу ↓** = темпото се забавя
- **X над реда** = този ред го казва ЦЯЛАТА група едновременно (хор)
- **едно име над реда** = този ред го казва само този човек (соло)

ЧЕТИРИТЕ РЕШЕНИЯ, КОИТО ТРЯБВА ДА ВЗЕМЕТЕ

1. Къде е най-силното място във фрагмента? Може да има само едно. Ако всичко е силно, нищо не е силно.

2. Къде е тишината? Задължително сложете поне една дълга пауза. Тишината преди един ред го прави по-страшен от всяко крещене.

3. Кой говори – един човек или много? Има ли място, където отделният глас става колективен, или обратното?

4. Как започвате и как свършвате? От тихо към силно, от силно към нищо, или рязко и от двете страни?

ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Литература

10 клас

Имате около 40 секунди. Всички от групата участват – ако някой няма реплика, той дава паузата: брои трите секунди наум и вдига ръка, за да я чуе класът.

Не рецитирайте. Не се смейте. Този текст е писан от човек, който е загубил окото си във война и живота си заради тези редове.

Разпределение на ролите:

СЛЕД КАТО ЧУЕТЕ И ДРУГИТЕ ГРУПИ:

- Кой фрагмент прозвуча най-различно от вашия? По какво точно?

- Ако четирите фрагмента бяха една песен, щеше ли да се пее гладко? Защо не?

ИНДИВИДУАЛНА ЗАДАЧА

Клас: 10. ____

Име: _____

Дата: _____

ЧАСТ 1 – ПРОВЕРКА НА ЦЕЛТА НА УРОКА (3 МИНУТИ)

Отговаряй кратко. Всеки отговор стъпва на нещо, което днес чу или направи.

1. Поемата е съставена от 12 части, които не се изливат една в друга. Как наричаме такава композиция и по какво я разпозна днес? Едно изречение.

---

2. Посочи три средства, с които Гео Милев постига яростния стил на поемата. Спомни си какво отбелязваше в партитурата.

а) _____

б) _____

в) _____

3. Защо поет, който иска да опише разгром, избира да счупи текста си, вместо да разкаже случилото се подред? Едно изречение.

ЧАСТ 2 – ДОМАШНА РАБОТА: „НИЕ“ И „ТЕ“ ДНЕС

Днес видя какво се случва, когато едно общество се раздели на две и всяка страна престане да вижда хора отсреща. Септемврийското въстание е българи срещу българи – и точно това прави поемата толкова тежка.

Намери един съвременен текст или образ – новина, публикация в социална мрежа, коментар под видео, песен – в който обществото е разделено на „ние“ и „те“. Не избирай политическа партия; потърси нещо, което те засяга лично. Запиши пет-шест изречения по следните три въпроса:

1. Кое точно разделя двете страни – реален проблем или начин на говорене?

---

2. Кой печели от това разделение?

---

3. Кое едно изречение би могло да намали разстоянието между двете страни – и кой трябва да го каже?

КЛЮЧ ЗА УЧИТЕЛЯ

Отговорите по-долу са ориентир за насочващи въпроси, а не единствено верни решения.

0. КАК ДА ИЗБЕРЕТЕ ЧЕТИРИТЕ ФРАГМЕНТА – направете това преди часа

- Урокът не назовава части по номер, защото учебниците дават различни откъси. Изберете четири фрагмента от наличния текст по ФУНКЦИЯ, в този ред:
- **Фрагмент 1 – преди.** Началото на поемата: нощта, тежестта, вековната злоба, която се надига. Състояние, не действие. Звучи ниско и бавно.
- **Фрагмент 2 – кои са те.** Мястото, където Гео Милев изброява народа – селяни, работници, груби, неграмотни, „сган“. Изброяване без описание. Звучи като списък, който се ускорява.
- **Фрагмент 3 – тръгването.** Стихийният устрем, движението на масата, гневът, който вече е излязъл навън. Най-бързата и най-шумната част.
- **Фрагмент 4 – разгромът.** Кръвта, поражението, труповете, тишината след. Рязък обрат след предишния.
- Всеки фрагмент да е между 8 и 16 реда – достатъчно, за да има характер, недостатъчно, за да измори слушането. Ако учебникът не предлага някой от четирите, вземете най-близкото по състояние: важен е контрастът между четирите звука, не точното съответствие с номер на част.
- Прочетете ги на глас предварително, със секундомер. Четирите четения плюс паузите трябва да се поберат в около 5 минути. Ако не се побират, съкратете фрагмент 3 – той понася съкращаване най-добре.

1. „ПРИБЛИЖАВАНЕ“ – КАКВО ДА ОЧАКВАТЕ

- Учебниците остават затворени. Това е цялата дейност – ако някой отвори, ефектът пада за него и за съседа му.
- Четете бавно и не обяснявайте нищо между фрагментите. Изкушението да вметнете „това е моментът, в който...“ е голямо – не го правете. Мълчаливата пауза върши работата.
- Очакван резултат при въпроса за хипотезите: почти никой не познава какво следва, и точно това е изводът. Кажете го направо – „Ако това беше разказ, щяхте да познаете. Не познахте, защото частите не се държат една за друга. Така изглежда фрагментарната композиция отвътре.“
- Най-голямото скъсване учениците обикновено усещат между фрагмент 3 и фрагмент 4 – от устрема към разгрома. Приемете и всеки друг отговор, ако е обоснован със смяна на тона.
- Четирите гуми, наредени една под друга, често сами образуват миниатюрна поема. Ако някой ученик има особено силна четворка, помолете го да я прочете на глас – това е най-краткото доказателство, че фрагментът носи цяло състояние.

2. „ЗВУКОВА ПАРТИТУРА“ – КАКВО ДА ОЧАКВАТЕ

- Разпределете фрагментите така, че всяка група да получи различен – класът трябва да чуе контраста.
- Първите минути групите ще спорят кое да е силно. Насочвайте с един въпрос: „Ако всичко е силно, какво остава да е силно?“ Ограничението до едно най-силно място е това, което прави изпълненията добри.
- Най-често подценяваната част е тишината. Настоявайте паузата наистина да се брои – три секунди пред клас са дълги и точно това е ефектът.
- Групата с фрагмент 4 обикновено е най-затруднена: разгромът не се вика. Подскажете, че той може да се шепне или да се каже съвсем плоско – и че това звучи по-страшно.
- Ако някой се разсмее по време на изпълнение, спрете и напомнете едно изречение: човекът, написал това, е изчезнал заради него. Обикновено е достатъчно.
- Обобщението след изпълненията: четирите фрагмента не могат да се изпеят гладко, защото не са продължение един на друг, а четири отделни удара. Това е фрагментарната композиция, чута с ушите.

3. ПРОВЕРКА НА ЦЕЛТА – ОЧАКВАНИ ОТГОВОРИ

- Въпрос 1. Фрагментарна композиция. Разпознава се по липсата на плавен преход, по резките смени на тон и картина, по това, че всяка част започва отначало, вместо да продължава предишната. Приема се и „монтажна“ композиция.
- Въпрос 2. Очакват се три от: свободен стих без рима; редове от една дума; главни букви и възклицания; изброяване без описание; повторение; рязка смяна на темпото; графично разположение и празнини; груба, конкретна лексика вместо висока. Ако ученикът посочи знаци от партитурата със свои думи – приема се.
- Въпрос 3. Защо подреденият разказ би внушил, че случилото се има логика и ред, а то няма. Счупената форма е самото съдържание: така изглежда преживяване, което не може да се разкаже подред. Приема се и „за да го усетим, а не да го проследим“.

4. ГРАЖДАНСКАТА КОМПЕТЕНТНОСТ – КАКВО ДА ИЗВЕДЕТЕ В ЗАТВАРЯНЕТО

- Ключовото за този урок не е кой е бил прав през 1923 г. Ключовото е, че въстанието и потушаването му са българи срещу българи и че езикът на разделението – „ние“ и „те“, „сган“ и „ред“ – прави насилието възможно, преди то да се е случило. Ако някой ученик тръгне към партиен спор, върнете разговора към езика, не към позициите.
- Домашната работа е точно за това: разпознаване на същия механизъм днес, в текст, който ученикът сам е избрал.

5. АКО ВРЕМЕТО ИЗТИЧА

- Съкратете изпълненията до три групи, но задължително оставете фрагмент 4 да прозвучи последен – частта трябва да свърши с разгрома и с тишината, не с устрема.
- Не съкращавайте четенето на четирите фрагмента в първата дейност. Ако трябва, отнемете минута от въведението.